

४१०५३ १२

इ. वि. का. राजवाडे संशोधन मंडळ धुळे.

—: हस्त लिखित ग्रंथ संग्रह :—

ग्रंथ क्रमांक

४१०५३ (पुष्प)

ग्रंथ नाम

यण

विषय

कथा-पुराणे

①

इदं न भों दुंदुषि वा जवीलेः नृस्यंगणा च गणना च वीले ॥ केल्या
 सुरिसंभ्रमपुष्पवृष्टिः आनंदली सर्वसबाह्यश्च ॥ १० ॥ दक्षाय
 नृपती चिच्छित्तिरामिनिमाळीः रुदयकमलकोसितोषलाळं सु
 माळी ॥ चतुरकुमारच्या रीलाळवी आवडीनेः कवलुनिरुदय
 सिंक्षेमदेतांतडीने ॥ ११ ॥ चारुकुमारसुकुमारसुवंध्य देवाः जे
 ध्येयगेयरुदइंशुकवामदेव ॥ न्यावें असनिजमरवास सुरक्षण
 लाः सानंदपूर्णक्रिषिकैः श्रीकृत्यआला ॥ १२ ॥ शंगतदांतगुणवं
 तमहंतुः नृतिवंतमगवन्द्युतिवंतु ॥ जोविधिप्रतिनिधिहुतकर्माः
 पातळात्वरिततो नृपसया ॥ १३ ॥ धावोनिराममगत्या चरणार

(2)

विंदिः लागो नियां विनय सर्व कत्पास वंदी ॥ जालो हतार्थ मवदीय
हृपा कटाक्षेः केलाह त प्रमविधितु श्रिया कटाक्षे ॥ १४ ॥ पातला नि
ज गृहीतु जसांगाः काय हेतु जीवि चामज सांगा ॥ आइ को निइतु
केंसु मीडोलेः तोय दर्ण निव वी निज डोले ॥ १५ ॥ आलंगिलाराम
महामुनिनेः बोले तया सिमधुर ध्वनिने ॥ मला मला गार विवंचा
दिपाः तुसे निआली सुतिज बुदीपा ॥ १६ ॥ वदान्य कानी पडतां
चवाणिः सबाह्य माश्री पुरली शीराणि ॥ होइ लसत्कीर्ति तु श्री उ
राणिः कविगुणी गातिल हचि गाली ॥ १७ ॥ संप्रेमं रुषिकौशिकें
दशरथामागीतली बाळकेंः कंठीचि पदकें महान वासिकें स्वा
नंद संवर्धकें ॥ जें बाळें कुळ दीपकें सुरासिकें ब्रह्मांडिची पालकें

॥ २ ॥

॥ २ ॥

2A
तेंदील्हीन पनायकेंकवतुकेंयज्ञार्थसंरक्षकें॥१८॥ श्रीरामलक्ष्म
णसुलक्ष्णराजयोगीः गंभीरधीरअतिवीरमहाप्रयोगी॥ तेघेत
लेत्राषिवरेंस्वकरेंससंगीः भावीपदार्थकरेणंपुढिल्याप्रसंगी॥१९॥
कोंदंडकाटिकरिराजयाचेः सणवतारिसमरीजयाचे॥ सानुज
तेउत्रसुराजयाचेः पदाबुवरीसुराजयाचे॥२०॥ ब्रह्मारणीता
टिकादर्पतीचाः रोधंआलीमारीशीतापतीचा॥ चापिरामेंलावी
लियेकिफालीः पाडाळीचीरीघकेलीचफाली॥२१॥ आणु
नियांराघवआश्रमासिः जालीअसेसार्थकताश्रमासि॥ संपा
दिलायागमहानुभावेः आळंगीलाराममहानुभावे॥२२॥ नि
र्विघ्नरायज्ञसमाप्तजालाः सन्मानिलेंत्यानपआत्मजाला॥ आ

तितु श्रीसमृद्धी ॥ २८ ॥ प्रणमकेलात्रुषिकोशिकासिः श्रीराघ
 वानेमगसावकासि ॥ अज्ञानुकारीनिजसाविकासिः उपाधिकांहेप
 दसेवकासि ॥ २९ ॥ स्वामितुमृतीत्यसमस्तलोकिः विरंचिहेदीनतसे
 विलोकि ॥ अमोघसामर्थ्यजसेसुमंत्रीः व्याहिसहावेदसहायमं
 श्री ॥ ३० ॥ आलेंअसेनपतिपत्रसुविप्रहसेः पाचारिलेंरुषिवराज
 नकेंगृहसे ॥ तेलेकरुनिसुखसकमकौशिकासिः जालामनोर
 थमुणेमेगसावकासि ॥ ३१ ॥ राजर्षिराजमान्यापरमगुरुपरानि
 विकाराउदाराः कीजेदीनांकीकाराजनकन्यपतिलाकेटिदेउनि
 तारा ॥ जेलेपेंयज्ञवेळीनयनजळपुरीन्हाणिल्यारक्षदाराः त्या
 पाइनममायाकरुनिविनवीतोवीनतिजंगीकारा ॥ ३२ ॥ श्रीमल्ल

(6)

व्याणकीर्तिसदचिदमयतुं ब्रह्मसायुज्यमूर्तिः मुक्तिचत्वारमुक्ति
जअनुसरतीमान्यतुं पंचभुती ॥ कर्तुं कर्तृत्वहातिं जगति मिरवति
यातुश्मान्योन्यत्राक्तिः सज्ज्यासंतिमहंति तुजसमनसतीत्रांकराच्या
विष्णुति ॥ ३३ ॥ दासानुदासतुमच्या चरणदयाचाः सन्मार्गलाप्ति
तअसेतुजयावयाचा ॥ आतां हृदयकरुनियां विनतिविशेषिः घे
उनियां रुषिवरासकलासज्ज्या ॥ ३४ ॥ सीतासुंदरीचें स्वयंवर
महाआरंभिलें सेतिचेंः श्रीरामाकरिचें पुरातधनुजें ठेविलें ठांडू न
चें ॥ ३५ ॥ जो ते सज्जकरी धरिनिज करिं त्या नोवरी जानकीः येथें
अन्यकरील कोण दुसरा जे बोलिलावाल्मीकी ॥ ३५ ॥ हा मुख्य
भावार्थ तुला सिठावाः मनांत ऐसा प्रणकां उठावा ॥ काविप्रदार्थी

॥ ४ ॥

॥ ४ ॥

५४

आ५

उगलें पहावें ठेविल तैसंच जनी राहावें ॥ ३६ ॥ सुजाणतुं जाणसीं अं
तराः सुजाणसे हेतु जलागी संवजा ॥ प्रज्ञान संज्ञान समेत यावें वि
ष्यां सथेतां विसरें नयावें ॥ ३७ ॥ जनक नृपति बोले चित्त संपूर्ण धालें
सकळ करि स मेले राम ते ही निघाले ॥ आपी नवनी जली काकोण स
वोत्तमाच्याः अनुपदमगडालें श्रीमोगोतमाच्या ॥ ३८ ॥ श्रीरामचंद्र
पदपंकज रेणुसंगें विप्रंगना तम त उदरली प्रसंगें ॥ स्वानंद संस्मर
सुरेवं रुद्र इति वालीः श्राउत तं पदालें लळकी मवाळी ॥ ३९ ॥ वैकुं
ठ धामासि करि प्रदक्षणाः सुमानसाद सुप्रद प्रदक्षणा ॥ पदिस मर्षिज
उदे हृदाक्षणाः जाली असदी व्यजसी सुलक्षणा ॥ ४० ॥ पुराण पुरु
षोत्तमानि गमगुह्य सर्वोत्तमाः कृपानिधिर धृतं मा पदरजें तु स्थाउत्तमा ॥

(5)

रमाञ्जलजसिउमासुभगवैभवैत्यासमाः करुनिसुरवसंभ्रमाविजय
हाउसोकांतुला ॥ ४१ ॥ नमस्कारकेलात्रुषिगौतमासीः रुषिबोल्
ताहोयसर्वात्तमासी ॥ मृणेदिव्यकायादिलिखर्वजायाः जग्गीपूज्य
होसीलपूजीपुजाया ॥ ४२ ॥ रुषिमंडलीमध्यवर्त्तिमहंतुः तयाचेपुढे
रामचालेमहंतु ॥ सवेगेजसेप्रातलेराजधानीः महासंभ्रमेरावये। सं
न्निधानी ॥ ४३ ॥ आडकोनिजनकेरुषियावाः चालिल्लात्वरितघेउ
नियावा ॥ तोतसेंचकल्लेकतदेवाः पातलासहिततो नरदेवा ॥ ४४ ॥
आलापुढेजनकराउलपुमिदेवाः मृपांसिघेउनिसंवेशुकवाम
देवा ॥ केलाप्रणमत्रुषिसजनअद्वयालाः हेकोणराजसपुसेकु
मरदयाला ॥ ४५ ॥ धनुर्धरअसांमृलेपरमचांगलीसोज्वलेः पु

॥५॥

॥५॥

(58)

रातनतपोबलेकवलफसुजांचिंफले॥ प्रसन्नमुखकोबलेकुमुदप
त्रसेंडोलुलेः तपोनिधिमहाफलसगुणकोणवीरागले॥ ४६॥ अति
स्मृतिपुराणिवेपरमगुणतिगांभवेः सुखास्पदपुरारिवेहृदयकोटिब्र
ह्मांडिवे॥ परत्रपरमार्थिवेसकळवीजआरंभिवेः तपोबळविदेहिचेद
शरयाचियेपोटिवे॥ ४७॥ देवानिद्रजळधीजळमणहोतोः तेसान
रेत्रानयनीमुखतेपाहतो॥ अमाचिपदंशिवशिरिनमनेलहातिः तेरा
मलस्मणनपेंधरिलेतिहाति॥ ४८॥ विनयनयविजेताकीर्तिगांजेदिगंतीः
सुरवरवरदातावंद्यवंदिमहंति॥ अनुभवविभवेसिंसच्चिदानंददेहिः ज
नकल्पतिनादेंसुर्णतोहाविदेहि॥ ४९॥ अतदेववैस्ववासिरोमणि॥ सि
धमोलिः नतियोग्ययोग्यदुसरादिजचंद्रमौलि॥ व्रतयेकएववचनी

(6)

म२

धृतयोगमुद्राः मुनिवर्षवन्दिनीरसाकरुणसमुद्रा ॥५०॥ संकेतकेलाक
विकैसिकानैः तोमान्यकेलारघुनायकानैः ॥ सप्रेजालाजति कोतुका
नैः मुनिसंवन्दिनिजमस्तकानैः ॥५१॥ अतिदेवविप्रजतिभाविकसत्तरा
जाः रुदइंचभाउनीजमेमगसामराजा ॥ पुरवीलहेतुजिविचासकळा
तरात्माः रघुवीरहातरिचहो इत्यजंतरात्मा ॥५२॥ फळलामनोरथ
बहुदिवसाचाः पुरलाकृणेन वसतानवसाचा ॥ मुळिचाजसोप्रण
वजोप्रणवाचाः धरिलाकृतिविबरंमनवाचा ॥५३॥ जैसीज्याची
भावनाभावभावीः भावाभावतोहितैसास्वभावि ॥ दिवीतैसीभा
वनाभावभावीः किटिभाविष्टंगकांसंभवावि ॥५४॥ देवाधिदेवम
वमंजनभाविकाचाः तोप्रादुणरघुपतिजनकादिकांचा ॥ जाला

॥६॥

॥६॥

6A
द्विधा घनतनुतनुयेकरूपैः जैसा घटिरविदिसेविविधस्वरूपैः ॥५५॥
करिंधरुनिसावळा मुनिवरें घरा आणिलाः स हा नुजविराजला
परमसंभ्रमेन्हाणिला ॥ मनेकरुनिमजिला सकळला ससामानि
लाः तसाच जे न के गरीब दुतराम संनानिला ॥५६॥ गुणगणग
णवेना जो पुराण कलेनाः निगमहि समजेना आगमादिकळेना
अनुपम श्रुतयेवें साधिला जनालाः जनकहिनिववीला चित्र
वाटे जनाला ॥५७॥ पुरेगो पुरे वा मुनि इं डुलोकिंः समस्त जसा जो
जसा पै विलोकिं ॥ द्विधा आरि सावित्रे तें स्वछ बिंबेः तया लोपल्यां
बिंबे कै से निबिंबे ॥५८॥ आले राउल माळ वा मगधिचे कर्णाट सौ
राष्ट्रिचेः आले द्राविडिचे महासुसट जे मैला उ तैलंगीचे ॥ आले

(2)

લી-

અંગકલિંગવંગગિરિવેવંગાલપાંચાલીચે: આલેકૈકૈકોકાળિજલ
ધિચેવાસીપરદીપિચે॥૬૧॥ રુરાસાનહસાનમુલતાનઆલે: ફિરંગી
અરબિરળીજેનિવાલે॥ મહાદેવજીતથામહુવારિ: સદામસ્તમો
ગહ્વજેદેવતારિ॥૬૨॥ રજપ્રેતસપ્તમાનુવંશિ: કુરુવંશીવરવંશ
સોમવંશિ॥ શ્રીવદ્ધતવધ્વતલોકવાસી: નગવાસિનરમીમરણવા
સી॥૬૩॥ વિશ્વામિત્રવંશીદેવાલોકકરુણેજાબાલજોતાપસી: શ્રાં
ડિલ્યાદિકગોતમાદિકમરવાજાદિજેજાજસી॥ શ્રીવાછાપનગર્
અત્રિશ્વરુદ્ધાવિશ્વાવસુમારતી: આલેસેધ્વજૈમિતિચ્યવનદિ
કુછાદિજેસંમતિ॥૬૪॥ દુર્વાસાસગણિસકર્યપગુળીમાંડવ્ય
માધ્યંદિની: આલેતેજમદગ્નિગાલવતથાકણવાદિજેકામુની॥

॥૭॥

॥૭॥

७१

जोकिं चाक्रमधुकरैः सुमती मार्कंडेजो कांजनीः आला मुद्गलधो
म्यत्रिष्य सह तो जो का बसे काननी ॥ ६३ ॥ वामदेवशुक्रदेवदधीचीः
गंधमादनहंसीकमरीचि ॥ वामवत्सलमकोटिरवीचिः व्यासवाक्य
तिसुमंतविधुंची ॥ ६४ ॥ कपिलवाक्यलपाकलश्रंतनुः ऋषिविष्णु
कपर्वततोमनु ॥ मुनिअगस्त्यमहंततपोधनुः विमलहिसनकादिसनं
दनु ॥ ६५ ॥ परममान्यपराशरतुवरुः सुभगभार्गवगोमुखपीव
रु ॥ कुशमरुसतिदाक्ष्यपराशरः अमरशुक्रभगीरथसुंदरु ॥ ६६ ॥
सत्यव्रतव्रतपतिसुमतीविजताः सर्वदनुडमरुडामरुध्वरेता ॥ दे
वर्षिसर्वहिवा मुनीश्वरवालारविलेपः आलिअसिंक्रुषिकुलेंसकलें
समेले ॥ ६७ ॥ जरत्कारगामंतश्रीमंततामाः सुधर्मासुवर्मासुमेधा

(8)

सुशर्मा ॥ अथ वारुणी शृंग जो साम वेदीः महा जेमिनी सूत औ दिच्यगा
धि ॥ ६८ ॥ आले महा पंडित साभिमानिः जै कि सदा प्रजित राजधानी
विराजती देव जसे विमानिः बंधि पुं वणि ति उच्चमानि ॥ ६९ ॥ षट् दश
नी आणिय दश वधानीः सर्वा वधानि विविधा क्षीमानी ॥ प्रसन्न वाणी
अति सान्निधानिः कवी गुणी राजति राजधानी ॥ ७० ॥ मुनि ता पडिका
पडी का विडीचेः यती पातले गाडि च द्रा विडिचे ॥ नरवी गो मुरवी जा
नरवीचे थडीचेः मठिचे पुडीचे कुडितां तडीचे ॥ ७१ ॥ रवं डोर वंडिं बा
स केला उदंडिः मुंडि आले ये कदंडी त्रिदंडी ॥ निराहारि पर्ण हारी ॥ ७२ ॥
विहारिः आले च्याकि आश्रमी देह धारि ॥ ७३ ॥ सजिलान् पव
रें ऋषि मेळाः अर्घ्य पाद्य विधि नें विधि केला ॥ रत्न हेम वसने ध

॥ ८ ॥

॥ ८ ॥

(818)

नयानेः-अर्पिली द्विजवरांजतिमाने॥७३॥ तां पातले उत्तमराजरा
जेः महाबलीवंशजदेवराजे॥ त्याचे प्रभेने जमदें विराजेः सन्मा
निले ते हि विदेहराजे॥७४॥ लखलखितवितानि घांसहे मौक्तिका
चेः नृपति वरसंभे चिछालिलिस्तमिकाचें॥ गरगरफिरताति दी
पते अंतरिक्षिः जनकजनकजेचा प्रमद आक्षि निरिक्षि॥७५॥ वि
विधपरिमळानें बोवय धूपवील्याः मग मंदरसगंधें उड्याला
वियेल्या॥ विषदविमळचितिले दिल्या प्रसयातिः जनमनन
यनाचि पाहता लुब्धपाति॥७६॥ सप्तसतलिका सुवर्णकळिका
त्याचें करी दिपीकाः रंभा आमलिका सुपुष्पलतिका हंसा न्विता
वापिका॥ चित्राचा शळका सुहीरकाणिका जैस्यानं पीतारकाः

(१)

सर्विंदे-अधिकासमासुरसिकाशेभंमनोहारिका॥७७॥ सुवर्णा
च्याफितिरवचितजडिल्यारसमालिनेःविचित्रेंहेंचित्रेंनवलरची
लीहीरकाणिने॥समादारीच्यादिजमविजयदोन्हीविरचितेः
मनोहारीवारीसकळकळकारंजभरले॥७८॥ ठांडाइलावि
ल्यारंतजोतीःहातोहातिंबैसकाघातल्याति॥जेथेतथेअ
प्सरानृत्यगातिःनानाभाविस्समिपारंजवीति॥७९॥ नासिंनि
र्मळारम्यनक्षत्रमाळातसातप्रीमौक्तिकांचासळाळा
महंतिमहासंतयोगीद्रमेळिःसमाबैसकाबैसलीतेसमे
ळि॥८०॥ गदाक्षीउक्तीमन्मथाविजानीत्रीःपरब्रह्महैपूर्ण
पाहेसुनेत्री॥मनोरम्यआरामपाहोनिधालिःसरवीसीजी

॥९॥

॥९॥

वांती लुबो लो रि घालि ॥ ८१ ॥ सखे को ए हा को टी कंदर्परूपी: बुडा
 ली मनो बुद्धि दिव्य स्वरूपी ॥ दिसे धीर गंभीर उग्र प्रतापी: कदा कति
 याचि दिसे नात्रितापि ॥ ८२ ॥ अवे जान की जा ए स जा ए सीतुं: म
 निकार एं जा ए सी सर्व हेतु ॥ गुण चा गुणी सा ज एं सा व का सि: वि
 लो किं अ सारा मा चि ता व का शि ॥ ८३ ॥ सरो जा क्षी ल क्षी स क ल ज
 न सा क्षी विषद जो: अपे क्षी दोष क्षी विम ल व पु के ला दृषद जो ॥ ८४ ॥
 रो क्षि प्र त्य क्षि जन मन सम सा पुर वि तो: सु व क्षि रु द्रा क्षा म र ए शी व
 ज्या ला मि र वी तो ॥ ८५ ॥ न ल क्षे न सा से ~~स~~ सुरा ला न रा ला: पर
 ब्र ल ते सा ध ले या न रा ला ॥ ~~स~~ ल ते सा ध ले या न ~~स~~ वि दानं
 द वे दां स जो आ क ले ना: शु कें द्रा दिकां सा ध का ला क ले ना ॥ ८६ ॥

(10)

दुरितशमनज्याचें नाम वाचे पुराणीः श्रुतिशतगुणगाती वस्तुजे कां पुरा
णी ॥ अकळसकळलोकिं कांतिजे अद्वितीयाः तुजविण नदिसे वो साम्य
सी ते द्वितीया ॥ ८६ ॥ अनर्घ्य हेरल अर्धव पाहेः सा केतनाथासि सुरवार्क
पाहे ॥ हे जन्मली कोशल राजकन्याः या लोक नेतुं बहुसाल धन्या ॥ ८७ ॥
आत्माचि हाक्षण सदाचि वाचाः वरुण केनातरिया सवाचा ॥ मातापि
तासाचारणगताचाः किं पूर्णता नाराणगताचा ॥ ८८ ॥ अठंकार
हा सूर्यवंशावलीलाः त्रीविंशजिलदिवस झावलीला ॥ धरिवंशा
वेचनानावलीलाः दिलें राजपुताळि चें त्यावलीला ॥ ८९ ॥ विक
सितकमळ श्रीलुब्धलीपादपद्माः नयनमरुनिपाहे मूर्तिआपादप
द्मा ॥ अमलसबळ ज्याला बाहुतोप नगारीः गतविसवविमो गी

॥ १० ॥

॥ १० ॥

बैसवीलानगारिं॥१०॥ अनुपमनयनालापारणंआजिजालेंःहृदय
 विरहतापेंतापलेंतेविशालें॥हरहृदयविसांवाहाअकस्मातआलाः
 अफिनवसुरवजालेंजीवमाझानिवाला॥११॥ तमालतनुसावळें
 मलयत्यावरिचर्चिलेःसुवर्णवसनांचलेंकलतनेसलापीवळें॥पदि
 सुरतरंगीणीअमळकोमळेंपाडलेंःमसंसगुणदेखिलेंहृदयआजि
 संतोषलें॥१२॥ गळांकुमुदमालतासघनगुछमालारुकेःमुनिम
 नविगुंतलेंममरलुब्धसुंकारलें॥अनघमाणीमंडितेंरवाचितडोल
 तिकुंडलेंःअसंसगुणदेखिलेंहृदयआजिसंतोषलें॥१३॥ नवर्ण
 वेहेमाकिरीटदीप्तिःदेखोनिलाजगनीगभास्ति॥सुमंगलामंजुळ
 शब्दपंक्तिःसुस्त्राव्यसंजीवनजीवजंति॥१४॥ अस्ताचलिदेखुनिअं

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com